

כדי שתזכה בחולין, אף שהם שני דברים.

ומשנינן: **שאני התב**, שלא נחשב חוטא במה שמטמא התרומה, דאף בלא שיקבל בכלים לטומאה קא אזלא.

ועתה חוזרת הגמרא לדין כבשי עצרת: **כי אתא רבי יצחק, תני: כבשי עצרת ששחטן שלא כמצותן**, ששחטן שלא לשמן, **פסולין לגמרי**, ואין זורקין דמן, ובשרן אסור באכילה⁽³⁴⁾, **ותעובר צורתן** על ידי השהיית לילה שנפסלים בלינה, **ויצאו** לאחר מכן **לבית השריפה**, דאין שורפין קדשים שאין פסולין בגופן ולפיכך תעובר צורתן⁽³⁵⁾.

אמר לו רב נחמן: מר, שהביא ברייתא זו, **דמקיש לחו** לכבשי עצרת **לחטאת** שכתובים גבי חטאת "ועשיתם שעיר עיזים לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים" שיהא דינם כחטאת הפסולה שלא לשמה, **תני "פסולין"**, ואילו **תנא רבי לוי, דגמר** שלמי

ובתחתונה היינו בבור שהיין יורד לתוכה, נמצאים **חולין טמאין** ואף התרומה תטמא מחמתם והכל יהא אסור באכילה, **מורה רבי אליעזר ורבי יהושע** החולק לקמן [וחושש להפסד חולין] **שאם יכול להציל ממנה רביעית הלוג מן התרומה** שבעליונה **בטהרה**, **יציל** ואף אם תוך כדי כך שיטרח למצא כלי טהור לרביעית זו ירד מן התרומה לגת התחתונה ויפסדו החולין, **ואם לאו**, שאין לו כלי טהור להציל אף כשיעור רביעית בטהרה —

רבי אליעזר אומר: תרד ותטמא, על אף שתפסיד החולין שלמטה בכך שמעורבת בהן תרומה טמאה האסורה אף לכהן. **ואל יטמאנה לתרומה ביד**, בכך שיקבלנה בכלים טמאים כדי להציל החולין.

ורבי יהושע אומר: אף יטמאנה ביד. ועל אף שיש איסור לטמא תרומה. ומכאן סבר המקשה להוכיח שאנו אומרים חטא בתרומה

שייך נדבה] כן הדין בכבשי עצרת שאינם באים בנדבה, אבל מה שהם פסולים הוא משום שנעשו שלא כמצותן וזהו שם פסולין. [ואפשר שבזה תתישב קושיית התוספות למה לא כתב התנא בתחלת זבחים הדין של כבשי עצרת ששחטן שלא כמצותן, ולפי זה הרי דין חדש ששלא כמצותן פסולים ואין לזה שייכות לדין המשנה שכל שהוא שלא לשמה פסול].

35. **התוספות** כתבו שהטעם שהוא צריך עיבור צורה ולא נשרף מיד, שזה כמו מי שסובר שפיגול צריך עיבור צורה ואינו נשרף מיד, אולם ברש"י מדויק שדין זה הוא אף למי שסובר שפיגול נשרף מיד, אולם שלא לשמו אינו נשרף מיד, וזה צ"ע מה שונה פסול שלא לשמו שאין

34. **רש"י** פרש שהבאור שלא כמצותן היינו שלא לשמה, או שכן שנה והביאו בן שתיים, ובתוספות דחו דברי רש"י שמדובר בלא לשמה, ופרשו כפרושו השני של רש"י.

והגרי"ז בספרו, ביאר בדעת רש"י שמדובר ששחטו שלא לשמה אין הבאור בזה שלומדים מחטאת שחטו פסולה שלא לשמה כן הדין בכבשי עצרת שפסולין שלא לשמה, אלא הבאור הוא, שנתחדש שכבשי עצרת ששחטן שלא כמצותן הוא פסול אף ללא לימוד מחטאת שכן הוא הדין שכל ששחטן שלא כמצותן הרי הוא פסול, ומה שלומדים מחטאת הוא רק שלא נאמר שאף שהוא פסול לעלות לחובה אולם שיהא נדבה, על זה בא הלימוד מחטאת שחטו שחטאת אינה באה בנדבה [ולא רק בגלל שלא

נזיר שהם שלמי חובה, משלמי נדבה שדינם כשנעשו שלא לשמה דכשרים ולא עלו לשם חובה, תני "כשרים" אף בכבשי עצרת שהם שלמי חובה.

דתני לוי, בהמשך לתחלת הברייתא העוסקת בדיני פסול של כל קרבנות נזיר: ושאר שלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן, דהיינו שלא לשמן, כשרין בתורת שלמי נדבה, ולא עלו לבעלים לשם חובה דשלמי נזיר, ונאכלין ליום ולילה כדין שלמי נזיר ולא כדין שאר שלמים, ואין טענין לא לחם ולא זרוע, שהם מחיובי קרבן נזיר, ובוה אינו יוצא ידי

חובתו.

ומכאן הביא רב נחמן שיש תנא שסובר שדין שלמי חובה לענין שלא לשמה כדין שלמי נדבה דכשרים ולא עלו, אע"ג שהוקשו שלמי נזיר לחטאת דכתיב "וכבשה בת שנתה תמימה לחטאת ואיל אחד תמים לשלמים". והוא הדין בשלמי עצרת שהם חובת ציבור⁽³⁶⁾.

ומקשינן לדעת רב יצחק שלומד חובה מחטאת ולא מנדבה.

זה נקרא פסולו בגופו לפסול של פיגול שהוא נקרא פסולו בגופו ונשרף מיד.

והגרי"ז בספרו כתב בכיאר דברי רש"י שסובר רש"י שרק פסול כזה שהוא פסול על הבשר הוא נחשב פסולו בגופו, כגון פסול נותר וטמא שהוא פסול בעצם הבשר ולא בקרבן, בזה הוא נחשב פסולו בגופו, אולם פסול של שלא לשמה אין זה פסול בעצם הבשר, אלא שהוא פסול בקרבן בזה אין את הדין שישרף מיד, ולכך פיגול שהוא בגוף הבשר הרי הוא נחשב פסולו בגופו, אולם שלא לשמה שאין זה פסול בגוף הבשר בזה אין זה נחשב פסולו בגופו.

אולם הקשה על זה מדברי הגמרא במסכת פסחים [דף עג, ב] שמפורש שם שפסול שלא לשמה הוא נקרא פסולו בגופו, ושוב קשה על רש"י שאם הוא פסולו בגופו למה אינו נשרף מיד כמו פיגול שכתב רש"י שהוא נשרף מיד.

וביאר הגרי"ז, שסבר רש"י כי מה שמבואר בסוגייתנו שכבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הרי הם פסולים, אין הפרוש שנתחדש שלומדים מחטאת שכל שהוא שלא לשמו פסול, אלא שם הפסול הוא מה שהוא שלא כמצותן, שנתחדש בזה שכבשי עצרת שלא כמצותן פסולים, ומה

שלומדים מחטאת הוא רק שלא נאמר שיהא נדבה [ויכמו שביארנו בהערה הקודמת], וכיון ששם הפסול שלו הוא מה שנשחט שלא כמצותו אם כן אין זה פסולו בגופו, וכל מה שמבואר במסכת פסחים שלא לשמו הוא פסולו בגופו, הוא רק בשלא לשמה, וכאן בסוגייתנו הפסול הוא שלא כמצותו ופסול זה אינו פסולו בגופו, לכך כתב רש"י שפסול זה תעובר צורתו, אף שפיגול ישרף מיד.

36. התוספות הקשו לדעת רש"י שהסוגיא מדברת בדין שלא לשמו, אם כן למה הוצרכו לומר שפסול כיון שהוקשו לחטאת, הרי מבואר לעיל [ד, א] שקרבן שהוא מכשיר אין בו דין שכשר שלא לשמו, כיון שלא מצאנו בו הכשר לאחר מיתה כמו במכפר, ואם כן אף כבשי עצרת כיון שהם באים להתיר החדש במקדש כמו שמבואר במשנה להלן [סח ב] הרי הם פסולים בשלא לשמה.

וכתבו התוספות, שמה שרב יצחק אמר את דבריו רק בכבשי עצרת ולא בשאר מכשירים אם כן מוכח שאין זה עיקר טעמו, עוד כתבו שכיון שאם הביא מנחה קודם לשתי הלחם כשר

ומקשינן על דברי רב נחמן, שלוי סבר שלומדים חובה מנדבה:

תא שמע: דתני לוי: **אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן כשרים ולא עלו לבעלים לשום חובה, שחטן כשהן מחוסר זמן בבעלים, כגון אשם מצורע קודם שכלו ימי טהרתו ואשם נזיר טמא קודם כלות ז' ימי טומאה, או שהיו בני שתי שנים ודינם בבן שנה ושחטן, פסולין ואין אומרים שיוכשרו שלא לשם חובה.**

ואם איתא שלוי לומד חובה מנדבה כמו שאמרנו לעיל, **ליגמר** אשם בן שתי שנים **משלמים** דנדבה בן שתי שנים שהם כשרים, ואף באשם יעלה לנדבה כשאין מועיל לעלות לחובה?

ומשינינן: **שלמים משלמים** שהם קרבנות דומים **גמר** אפילו חובה מנדבה. אבל **אשם משלמים לא גמר**.

ומקשינן: **ואי גמר שלמים משלמים** כיון שמין קרבן אחד הם, **ליגמר נמי אשם מאשם**, וכיון שבאשם גזילות ומעילות מביאים אשם בן שתיים נלמד **אשם נזיר ואשם מצורע מאשם גזילות ואשם מעילות** להכשיר בן שתיים בניזר ומצורע.

וליהדר **נמי אשם גזילות ואשם מעילות** להכשיר בהן בן שנה, **ליגמר מאשם נזיר ואשם מצורע?**

מיתיבי ממה ששינונו בברייתא: **אשם של נזיר טמא או מצורע, שדינו להביא כבש בן שנה, והביא בן שתיים, שהוא איל, או אשם גזלות ומעילות שדינו באיל בן שתיים והביא בן שנה, פסולין.** ואם נשחטו — **תעובר צורתן בלינה ויצאו לבית השרפה** לאחר שלנו.

אבל עולת נזיר ועולת יולדת ועולת מצורע שהיו בני שתי שנים [וכל אלו דינם בבן שנה] **ושחטן, כשרין בתורת נדבה.**

כללו של דבר: כל הכשר בעולת נדבה כשר בעולת חובה, דאף שהיא חובה לומדים מנדבה לענין הכשרה. וכל הפסול בחטאת פסול באשם, חוץ משלא לשמו, דפסול בחטאת וכשר באשם.

ולמדנו בברייתא זו שלומדים חובה מנדבה, [ואע"ג שעולת נזיר ומצורע כתובים גבי חטאת אין אנו מקישים אותה לחטאת לפוסלה], ואם כן אף יש להכשיר שלמי עצרת שהם חובה ששחטן שלא לשמה כדין שלמי נדבה!?

ומשינינן: **האי תנא תנא דבי לוי הוא**, וכבר הבאנו לעיל שהוא סובר שלומדים חובה מנדבה, ומחלוקת תנאים בברייתות היא. [והטעם שאשם שלא כמצותו פסול יותר מעולה, משום שלא הוקש אשם לנדבה ללמוד ממנה].

אם כן מצינו שהכבשים הם נקראים מתיר וממילא שייך שהם יפסלו כששחטן שלא לשמן. והגרי"ז ביאר, שאף אם נאמר שיש כבשים בלא לחם, אולם הכבשים בעצמם לא שייך בהם הדין שבאו להתיר ולא התירו, שכל הדין שבאו

בדיעבד אין זה נקרא מתיר, ועוד, שהלחם הוא נקרא מתיר אבל הכבשים אינם נקראים מתיר. ובקרבן אורה כתב שכל דבריהם הם רק לרבי עקיבא לעיל [מה ב] שסובר שאין כבשים בלא לחם, אולם לדעת בן ננס שיש כבשים בלא לחם

הקרבתן שהוקדש לו. וממילא, כל עוד חלות זו קיימת, לא מועילה מחשבה השונה מאותה החלות להחשיב את מעשי העבודה הנעשים בו כמי שנעשו שלא לשמן. אלא, שנתחדש בהלכות פסול מחשבה שיכולים לעקור את אותה ה"סתמא", שהיא החלות המייעדת את הקרבן לשמו. וזהו הנדון בסוגייתנו מהו הדין כאשר עקירה זו נעשית בטעות.

תני רבה בר בר חנה קמיה דרב: כבשי עצרת, שהם שלמים, שאירע ששחטן בטעות לשום אילים של עצרת שהם עולות, הרי הם כשרין, ולא עלו לבעלים, דהוא הציבור, לשום חובה!

אמר ליה רב: לא כן, אלא עלו ועלו גם לחובה, כיון שעקירה בטעות לא נקראת עקירה, וזה הרי טעה בין האילים והכבשים.

אמר רב חסדא: מסתברא מילתיה דרב דאין דין שלא לשמה בכסבור ששחט אילים, ובאמת היו אלו כבשים, ושחטן לשום כבשים, אלא שהוא נתכוין לשחוט אילים לשם כבשים, שהיא מחשבת שלא לשמה, אך נמצא ששחט כראוי, שהרי כבשים לשום כבשים נשחטו, ועל כן יעלו לשם חובה, כדברי רב.

אבל, כסבור שהכבשים הם אילים, ושחטן לשום אילים ונמצא שיש כאן שלא לשמה — לא יעלו לשום חובה! כי גם עקירה בטעות היא עקירה⁽³⁷⁾.

ומשנינן: **אמר רב שימי בר אשי: דנין דבר שלא בהכשירו כגון שלא לשמה בכבשי עצרת מדבר שלא בהכשירו משלא לשמה בשלמי נדבה [והוא הדין עולת חובה שלא בהכשרה מעולת נדבה שלא בהכשרה], ואין דנין דבר שלא בהכשירו להכשיר אשם נזיר בן שתיים במקום בן שנה, ולהיפך, מדבר שבהכשירו, שבאת ללמוד ממקום שכך דינו לכתחילה, כגון מאשם גזילות בן שתיים שהכשירו בכך, למקום שאין דינו כן.**

ומקשינן: **ולא? והתניא מנין ליוצא שנפסל ביציאתו, שאם עלה למזבח לא ירד, והוא בכלל דין "אם עלו לא ירדו" — שהרי יוצא כשר בבמה. והרי בבמה הכשירו בכך דאין דין יציאה כלל שהרי אין לה מחיצות, ואם כן אנו רואים דניתן ללמוד מדבר שבהכשירו לדבר שלא בהכשירו?**

ומשנינן: **תנא, "זאת תורת העולה" ריבה, דתורה אחת תהיה לכל העולין, שאם עלו לא ירדו, סמיך ליה. ולכך הדין שיוצא אם עלו לא ירדו ורק כאסמכתא לדבריו הביא מה שהוא כשר בבמה. אבל ללמוד את עיקר הדין אי אפשר ללמוד דבר שלא בהכשירו מדבר שבהכשירו.**

הסוגיה דלהלן עוסקת בעיקר בדין "עקירה בטעות".

היסוד לגידון זה הוא מה שמבואר בתחלת מסכת זבחים שכל קרבן "סתמו" — לשמו". והיינו, שבעצם מהותו יש בו חלות של

נקרא למתיר שיפסול בו שלא לשמו.

37. הקרן אורה והשפת אמת ביארו, שלפי מה שביאר רב חסדא שכל דברי רב הם בכסבור

להתיר ולא התירו הוא רק במקום שעצם הקרבן הוא מתיר כמו מנחת העומר, אולם כבשי עצרת אין הם מתיר בעצם הקרבן, אלא שכל שקרבו הכבשים מותר מנחה חדשה, לכך בזה אין זה